

Böhranlı iyun hadisələri

1991-ci ildə öz müstəqilliyini bərpa edən Azərbaycan o illərdə çətin və mürekkəb bir dövr yaşayırdı. Belə ki, hakimiyyəti ələ alan naş və səriştəsiz "rəhbərlər" ölkədə hökm sürən ictimai-siyasi vəziyyəti yoluna qoya bilmir, xalqın yaşayış səviyyəsi gündən-günə ağırlaşır, ölkənin idarə olunmasında heç bir qanun işləmirdi.

O zaman ölkəyə rəhbərlik iddiasında olan, hakimiyyəti ələ alaraq öz şəxsi mənafeləri üçün istifadə etmək istəyənlər üçün münbit şərait yaranmışdı. Hakimiyyətə gələn AXC-Müsavat iqtidarının təcrübəsizliyi, qətiyyətsizliyi ölkədə hərc-mərcliyin, anarxiyanın baş alıb getməsinə səbəb olmuş, qanunsuz silahlı birləşmələrin fəaliyyəti dövlətçiliyə ciddi təhlükə yaratmışdı. Ölkədə ictimai-siyasi gərginlik, özbaşınalıq vətəndaş qarşılıqlıma gətirib çıxarmış, digər tərəfdən isə vəziyyətdən istifadə edən işğalçı Ermənistanın Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü pozması, əzəli torpaqlarımızın itirilməsi xalqı ümitsizliyə düşürmüşdü.

1993-cü ilin yayında ölkədə vəziyyət son dərəcə ağır idi. Hakimiyyət strukturlarına rəhbərlik etməyi bacarmayan, o cümlədən qanunsuz olaraq yaradılmış silahlı birləşmələrə nəzarət edə bilməyən o zamankı iqtidarın yarıtmaz fəaliyyəti ölkədə vətəndaş müharibəsinin başlanmasına zəmin yaratmışdı. Respublikanın bölgələrində - Gəncədə, Lənkəranda, Qusarda mövcud olan silahlı birləşmələr separatçı iddialarla çıxış edərək mərkəzi hakimiyyətə tabe olmurdular.

O dövrdə Azərbaycana rəhbərlik edən Əbülfəz Elçibəy 1993-cü ilin fevral ayında Dağlıq Qarabağ müharibəsindəki hərbi uğursuzluqlara görə korpus komandiri Sürət Hüseynovun rəhbərlik etdiyi hərbi hissənin

ləğv edilməsi və rəhbərliyinin dəyişdirilərək Ağcabədi rayonuna köçürülməsi haqqında sərəncam imzalamışdı. Sürət Hüseynov isə sərəncamı icra etməmiş və vəzifəsindən kənarlaşdırıldığına görə Gəncədə bir qrup millis işçisini silahlandıraraq 1993-cü ilin iyununda hökumətə qarşı qiyam qaldırmışdı. Bundan sonra o vaxtkı ölkə rəhbərliyi daha bir səhv addım ataraq hərbi hissənin tərksilah edilməsi ilə bağlı qərar qəbul etmişdi. Gəncəyə qoşun yeridilmişdi. Beləliklə, Sürət Hüseynovun rəhbərlik etdiyi silahlı birləşmələrlə onları tərksilah etmək üçün göndərilən hökumət qüvvələri arasında qarşıdurma nəticəsində qardaş qırğını başladı. İyunun 4-də baş verən "Gəncə hadisələri" zamanı 35 nəfər həlak oldu. Ölkədə hökm sürən hərbi-siyasi böhran daha da dərinləşdi. Sürət Hüseynovun silahlı dəstəsi Gəncəbasar bölgəsində yerli hakimiyyət strukturlarını məğlub edərək Bakıya doğru irəliləməyə başladı.

Gəncəbasarda və bəzi rayonlarda hakimiyyəti əllərinə keçirən silahlı birləşmələr qarşılıqlı olmaz bir qüvvəyə çevrilmişdi. Belə ağır, böhranlı bir vaxtda xalq öz nicatını dünyaşöhrətli siyasətçi, dahi oğlu Heydər Əliyevin Azərbaycana hakimiyyətə qayıtmasında tapdı. Belə ki, yenidən bərpa etdiyi müstəqilliyinin itirilmək təhlükəsi ilə üzləşən xalq təkidlə Heydər Əliyevi hakimiyyətə dəvət etdi, ölkəni düşdüylü vəziyyətdən çıxarmaq yolunu yalnız bunda gördü. Və xalqın təkidli xahişi ilə yenidən hakimiyyətə qayıdan ümummilli liderin ölkəni 1993-cü il böhranından çıxarmaq, daxili çekişmələrə son qoymaq üçün göstərdiyi böyük səylər nəticəsində ölkədə vətəndaş müharibəsinin qarşısı alındı, Azərbaycan məhv olmaq təhlükəsindən xilas oldu. Böyük çətinliklərdən sonra vəziyyət stabilləşməyə başladı.

Xalqın həyatında çox acınacaqlı bir

dövr olan o illər haqqında ulu öndər Heydər Əliyev deyirdi: "1993-cü ilin iyun ayında Azərbaycanda böyük dövlət böhranı yarandı. Azərbaycan dağılmağa başladı və o vaxtkı iqtidar ölkəni idarə edə bilmədi. Gəncədə toqquşma baş verdi və qan töküldü. Gəncədə başlayan hərəkat Azərbaycanın ərazisinin demək olar ki, yarısından çoxunda hakimiyyəti öz əlinə aldı. Vaxtilə məni təqib edən, Naxçıvanda məni devirmək və Azərbaycandan sıxışdırıb çıxarmaq istəyən o vaxtkı iqtidar, belə bir zamanda, ələcsiz qaldı və mənə müraciət etdi. Ancaq ondan əvvəl mənə müraciət edənlər bizim partiyanın üzvləri, Azərbaycanın müxtəlif təbəqələrinin nümayəndələri və ziyalları oldu. Onlar məni yenidən Bakıya dəvət etdilər".

1988-1993-cü illərdə respublikamızda kaos, anarxiya vəziyyəti yaranmışdı. Hakimiyyətə gələnlərin kimliyi bilinmir, ölkəni səriştəsiz, bəcaırıqsız insanlar idarə edir, qısa müddətdən sonra hakimiyyətdən getmək məcburiyyətində qalırdılar. Ayrı-ayrı partiyalar hakimiyyətə gəlmək uğrunda öz aralarında mübarizə aparırdılar. Qarabağ uğrunda gedən müharibədəki uğursuzluqlar sanki unudulmuşdu. Bakı şəhərində, əslində elə respublikada çörək qıtlığı, benzin növbələri yaranmış, axşam hava qaralan kimi şəhərə çıxmaq qorxulu idi.

Həmin dövrlərdə baş verən Gəncə hadisələri isə ölkənin düşdüylü çətin vəziyyəti daha da ağırlaşdırdı. 1993-cü il 4 iyun hadisələri AXC-Müsavat hakimiyyətinin səriştəsizliyi nəticəsində ölkədə yaranan anarxiya, kaos və özbaşınalığın, cəbhə bölgəsində bir-birinin ardınca baş verən uğursuzluqların, hakimiyyətdə olanların pozucu fəaliyyətinin məntiqi nəticəsi idi. Çünki 1991-ci ildə Azərbaycan müstəqilliyini elan etsə də, o dövrdə hakimiyyət sükani arxasında da-

yanan "siyasətçilərin" səriştəsizliyi ucbatından bu müstəqilliyi həqiqi mənada möhkəmləndirmək, dövlətin dayaqlarını gücləndirmək mümkün olmamışdı. Həmçinin, Ermənistanın Dağlıq Qarabağda apardığı işğal siyasəti, ölkə daxilindəki çekişmələr cəmi bir il əvvəl qazanılmış müstəqilliyi təhlükə altında qoymuşdu. AXC-Müsavat iqtidarına inamını itirən xalq tarixin ağır sınaq günlərində, ölkənin çətin anında ümummilli lider Heydər Əliyevin ətrafında sıx birləşdi. Bütün ömrünü xalqın varlığına həsr edən müdrik siyasətçi isə dərin zəkası, uzaqgörən siyasəti sayəsində xalqı, yenidən müstəqillik qazanmış dövlətini bu fəlakətdən xilas etdi. Azərbaycan xalqının XX əsrdə yetişdirdiyi ən böyük şəxsiyyət olan ulu öndər Heydər Əliyevin əvəzolunmaz, ölçüyəgəlməz fəaliyyəti nəticəsində müstəqilliyinin bərpasının ilk illərində dağılmaq və dünya xəritəsindən silinmək təhlükəsi ilə üz-üzə qalmış ölkədə silahlı qarşıdurma cəhdlərinə son qoyuldu, ictimai-siyasi sabitlik təmin edildi.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin inkişaf strategiyasını uğurla həyata keçirən İlham Əliyev müstəqil, dünyəvi dövlət olan Azərbaycanın müasirləşməsi, modernləşməsi, bölgədəki mövqələrinin möhkəmlənməsi, irəliyə, hərtərəfli inkişafa doğru irəliləməsi istiqamətində məqsədyönlü siyasət yürüdü. Bu gün ölkədə gedən proseslər, bölgədəki mövqələrimiz, dünyada baş verənlərə təsir imkanlarımızın genişlənməsi ölkə başçısının düşünilmiş siyasətinin nəticəsidir. Prezident İlham Əliyevin hər bir qərarı, atdığı hər bir addımı Azərbaycan dövlətinin dayaqlarının möhkəmlənməsinə, müstəqilliyimizin inkişafına xidmət edir.

**Mehparə ƏLİYEVƏ,
"Respublika".**